

PM för Vetenskap och Folkbildnings testkommitté

Motivering och syfte

Flera av Vetenskap och Folkbildnings (VoF) systerorganisationer i andra länder har aktiv testverksamhet av personer som framträder med påstådda paranormala förmågor. En del organisationer betonar redan i sina namn att testning ska vara en viktig verksamhet: *Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal* (USA), *Gesellschaft zur wissenschaftlichen Untersuchung von Parawissenschaften* (Tyskland), *Comité Belge pour l'Investigation Scientifique des Phénomènes Réputés Paranormaux* (Belgien). Ibland är testverksamheten knuten till penningutfästelser. Så erbjuder t.ex. finländska *Skepsis* 10 000 € till den som kan demonstrera en paranormal förmåga under kontrollerade förhållanden.

Mot bakgrund av de utländska systerorganisationernas verksamhet, och mot bakgrund av bedömningen att ett behov föreligger även i Sverige, har VoF inrättat en testkommitté (nedan kallad "kommittén"). Dess syfte är att med vetenskapligt stringenta metoder testa påstådda förmågor som enligt dagens kunskap vore paranormala, eller som på annat sätt strider mot nuvarande vetenskaplig kunskap. Kommittén står som garant för att utförda tester håller hög vetenskaplig kvalitet.

Sammanfattning

Kommittén består av tre fasta ledamöter, varav en sammankallande. Ledamöterna hämtas ur VoF:s styrelse och utses av denna. Kommitténs sammansättning ska fastställas åtminstone vid varje konstituerande styrelsemöte i VoF. Sammansättningen kan ändras genom vanligt styrelsebeslut i VoF. Vid behov kan kommittén på egen hand adjungera ytterligare tillfälliga medlemmar (VoF-styrelseledamöter eller andra personer).

Arbetsätt

Kontakt med kommittén

Sökande anmäler sitt intresse att bli testade till kommittén. Kontaktuppgifter för kommittén ska finnas angivna på VoF:s webbplats, och eventuellt på andra ställen som kommittén finner lämpligt.

Om kommunikationen mellan sökande och kommitté

Kommittén eftersträvar konstruktiv och saklig kommunikation med den sökande, och förutsätter att den sökande har samma inställning.

Kommittén förbehåller sig rätten att offentliggöra kommunikation som försiggått mellan den sökande och kommittén (per brev, e-post, telefon, personligt möte, etc.), helt eller delvis, om kommittén så finner påkallat. Kommittén kommer dock inte att regelmässigt offentliggöra sådan kommunikation. Den sökande äger också rätt att offentliggöra kommunikationen.

Test på uppdrag av annan organisation

Kommittén kan ta på sig uppdraget att testa en persons paranormala förmågor för en annan organisations räkning, om denna andra organisation vänt sig till kommittén och bett om hjälp, förutsatt att den sökande godkänner ett sådant arrangemang. Se också rubriken Prispengar, nedan.

Förmågor som kvalificerar sig för testning

Kommittén förbehåller sig rätten att ensidigt avgöra huruvida den sökandes påstådda förmåga kvalificerar sig för ett test eller ej. En icke uttömmande förteckning över förmågor som generellt sett bör kunna kvalificera sig är telepati, klärvoajans, psykokinesi, att stå i kontakt med andar, psykometri, att finna saker med slagruta. Två nödvändiga villkor för att en förmåga ska kunna bedömas som intressant för kommittén att testa är

- (1) att förmågan, om den är verklig, saknar vetenskapligt välgrundad förklaring, och
- (2) att förmågan, om den är verklig, strider mot väletablerad vetenskaplig kunskap.

Om kommittén beslutar att en sökandes påstådda förmåga inte kvalificerar sig för ett test, ska kommittén motivera beslutet för den sökande. En ej uttömmande lista över möjliga orsaker till att en påstådd förmåga inte kvalificerar sig för ett test är

- att förmågan har en vetenskaplig förklaring,
- att förmågan visserligen inte har en etablerad vetenskaplig förklaring men att den inte synes strida mot vetenskaplig kunskap,
- att den sökande inte tillräckligt väl kan precisera förmågan,
- att förmågan inte kan testas med vetenskapliga metoder,
- att ett test av praktiska eller ekonomiska skäl inte kan genomföras (se vidare rubriken Omkostnader, nedan),
- att förtroendet mellan kommitté och sökande är eroderat.

Sökande som får avslag på sin testansökan äger rätt att ansöka på nytt.

Testprotokoll

Om kommitté och sökande kommer överens om vari den påstådda förmågan består, och att den kvalificerar sig för ett test, vidtar arbetet att gemensamt ta fram ett testprotokoll. I testprotokollet, som både kommitté och sökande aktivt måste godkänna, preciseras hur testet ska gå till. Det är kommitténs uppgift att se till att försöksupplägget håller en hög vetenskaplig kvalitet. Protokollets exakta innehåll avgörs från fall till fall i samförstånd mellan kommitté och sökande, men följande punkter bör finnas med:

- (1) I protokollet ska framgå vilket utfall av testet som ska betraktas så att den sökande lyckats, och vilka utfall som ska betraktas så att den sökande misslyckats. Gränsfall mellan ett lyckat eller misslyckat resultat får inte förekomma.
- (2) Det som står i testprotokollet gäller, även om det skulle motsägas av andra dokument som kommitté eller sökande önskar åberopa.

Allmänt om tolkning av resultatet

Ett enstaka experiment kan normalt inte avgöra en vetenskaplig fråga. Det åvilar därför kommittén att verka för återhållsamhet i tolkningen av de försök den medverkar i, oavsett i vilken riktning resultatet går. Att en paranormal förmåga inte påvisats i ett enstaka test är inte i sig bevis för att en sådan förmåga inte existerar. Att ett test ger ett utfall som skulle förväntas om en person har en paranormal förmåga ger skäl till ytterligare undersökningar där även andra hypoteser än en paranormal förmåga ska prövas. Kommittén utgår från att bevisbördan i fråga om ett paranormalt fenomenens existens åvilar den som påstår att fenomenet existerar.

Redovisning efter testets genomförande

Kommittén förbinder sig att efter genomförandet av ett test beskriva hela förloppet i rapportform med rimligt stor detaljrikedom (förberedelser, genomförande, utfall, övrigt som har relevans). Rapporten publiceras i sammanhang som kommittén finner lämpligt. För att kunna åstadkomma adekvata rapporter eftersträvar kommittén att dokumentera varje test noggrant. Dokumentationsmetoder som används under testets genomförande bör finnas preciserade i testprotokollet.

Omkostnader

Omkostnader för kommitténs arbete (reskostnader, materialkostnader, etc.) kan täckas av VoF om VoF:s styrelse så finner rimligt. Kommittén kan motta ekonomiskt stöd från annan organisation för genomförandet av test om VoF:s styrelse så godkänner. Sådant externt ekonomiskt stöd får endast avse faktiska kostnader för testets planering, genomförande och redovisning. Kommitténs ledamöter ska inte ha några arvoden från VoF eller annan organisation för arbetet i kommittén. Kostnader för den sökande täcks inte av VoF, såvida inte VoF:s styrelse finner särskilda skäl härtill. Kommittén har ingen egen budget. Ett test kan bli inställt på grund av för höga kostnader för dess genomförande. Om ett test måste ställas in av ekonomiska skäl ska kommittén meddela den sökande härom så tidigt som möjligt.

Prispengar

Inga prispengar är utfästa för lyckade utfall i test som kommittén ordnar, såvida inte kommittén tagit på sig att ordna testet för någon annans räkning och denna part har utfäst ett pris. Den som är intresserad av prispengar kan exempelvis undersöka följande utfästelser:

- "One Million Dollar Paranormal Challenge" (1 000 000 dollar), James Randi Educational Foundation, <www.randi.org>.
- "Kristallkulan" (100 000 kr), Humanisterna, <www.humanisterna.org>.

Om denna PM

Denna PM antogs av VoF:s styrelse 2006-11-07. Innehållet i PM kan ändras genom vanligt styrelsebeslut i VoF.